

Mardin’de İstihdam ve Yatırım Olanakları Paneli Sonuç Raporu

Yer: DİKA Salonu / Mardin
Tarih: 28 Mart 2018

Oturum Başkanı: Duygu SUCUKA – Güneydoğum Derneği Başkanı

Katılımcılar: Yılmaz ALTINDAĞ – DİKA Genel Sekreteri
Mehmet Ali TUTAŞI – Mardin Ticaret ve Sanayi Odası Başkanı
Doç. Dr. Mehmet Behzat EKİNCİ - Mardin Üniversitesi
Duygu SUCUKA - Güneydoğum Derneği Başkanı
Aziz DEVRİMCİ - Turizmci

28 Mart 2018 günü Mardin’de, Dicle Kalkınma Ajansı ile birlikte organize ettiğimiz “Mardin’de İstihdam ve Yatırım Olanakları” konulu panelimize dair değerlendirme ve sonuçlar:

Güneydoğum Derneği olarak geçmiş yıllarda Mardin’de, Midyat’ta, Kızıltepe’de değişik konularda çalışmalarımız oldu. Eğitim, şiddet, kadın, çocuk, kalkınma gibi konularda.

Güneydoğum Derneği olarak;

2011 yılında Doğu ve Güneydoğu Jeotermal Kaynakları,

2012 yılında Doğu ve Güneydoğu Maden Potansiyeli

2016 yılında Doğu ve Güneydoğu Enerji Kaynakları

Konulu çalışmalarımızla bölgenin yeraltı ve yerüstü potansiyelini ve güvenlik sorununu tartışmaya açmıştık. Sunumlardan, anlatımlardan görmüştük ki, bölgede yeteri kadar maden, enerji, jeotermal araması yapılamamış, ancak bu alanlarda zengin kaynaklar olduğu varsayımı ileri sürülmüştü.

Mardin’de istihdam ve yatırım olanakları konulu panelimizde ön plana çıkanlar şu şekilde oldu.

İlde büyük bir işsizlik var. Resmi rakamlara göre %20 civarı olan işsizlik, bu ilin ekonomik nabzını tutan çevreler tarafından %45'den fazla diye belirtilmektedir.

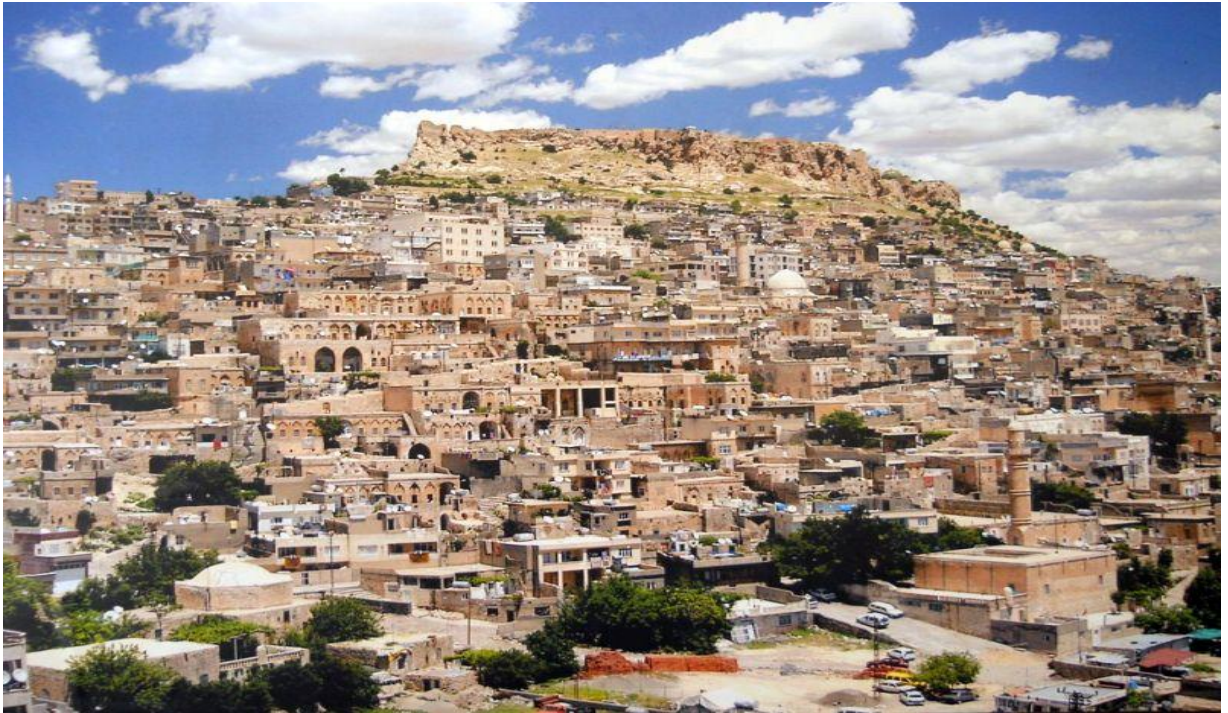
Genç kesim arasında iki kişiden birinin işsiz olduğu söylenen Mardin aslında tarım ve turizm potansiyeli taşıyor. Tarımda sulama efektif olmadığı için ürün çeşitliliğine yönelme olamamış. GAP kapsamında olmasına rağmen GAP'ın nimetlerinden yararlanamamış. Bu yüzden elektrik sıkıntısı yaşaması da ayrı bir sorun. Tarım alanları özellikle Kızıltepe'de çok fazla.

Turizm bu kent için çok önemli. Potansiyel yüksek. Ancak bölgede yaşanan olaylar, olumsuzluklar, güven ortamının uzun yıllardır sağlanamamış olması en çok turizmi baltalamış. Ne yerli ne de yabancı turistler gelmez olmuşlar. Turistik tesisler işlemez hale gelmiş, turizm yatırımları yatırımcıyı mağdur etmiş. Dünya kültür mirası listesinde olması gerekli bir kenttir Mardin. Birçok medeniyetin kalıntılarını barındırıyor, birçok etnik kimliği, farklı kültürleri bir arada bünyesinde bulunduruyor. Bu yönleriyle tam bir kültür ve turizm zenginliği içindedir. Fakat bu potansiyelden yararlanamaz olmuş, turizm sektörü ağır darbe almış.

Sanayi şehridir denilemiyor Mardin için. Birtakım ufak tefek üretim dalları olsa da büyük potansiyeldeki işsizliği eritebilecek oranda değildir bu yönüyle de. Zaten tarım ve sanayi dalları yüksek çitada olsaydı, turizm baltalanmamış olsaydı, bugün bu işsizlik bu boyutlarda olmazdı. Tarihi dokusu, taş konaklarının yapısı ile dünyanın hiçbir yerinde örneğinin olmadığı bir resim taşıyor Mardin.

Turizme bağlı olarak gümüş işlemeciliği çok gelişmiş. Özellikle Midyat bu yönüyle dünyada ön sıralarda geliyor. Ancak bu sektör de çok daha ileri düzeylere gelebilir. Her şeye rağmen hızla gelişmeye, nüfus artışına, yeni yapılaşmalara koşar adım devam ediyor Mardin.

Huzur ortamının devam etmesi koşuluyla tarım, hayvancılık, turizm, ve ile özgü her türlü üretim alanında yeni yatırımlar yapılabilir, destekler, teşvikler verilebilir.

Sunumlardan özetler

Türkiye'deki 26 Kalkınma Ajansı arasında, bulunduğu bölge anlamında önemli bir yere sahip olan Dicle Kalkınma Ajansı (DİKA), 10.11.2008 tarih ve 2008/14306 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulmuştur.
Mardin-Şırnak-Batman-Siirt illerini kapsamaktadır.

Şu andaki **Ajans Genel Sekreteri Yılmaz Altındağ**, titiz, iyi niyetli ve çalışkan imajıyla Ajansa enerji katmaya çalışıyor ve istihdam konusundaki endişelerini dile getirirken bu ilde her iki kişiden biri işsiz diyor.

İşsizliğe, istihdama, Ajans destekli projelerle katkı sağlamaya çalıştıklarını söylüyor ve bu desteklerin neler olduğunu, Mardin için neler yapmaya çalıştıklarını şu şekilde sıralıyor:

Dicle Kalkınma Ajansı olarak kuruluşumuzdan itibaren;
Bölgenin doğal sermayesini, kültürel mirasını ve zengin tarihini, **yenilikçi ve katılımcı bir şekilde değerlendirmeyi vizyon edindik.**

Bölgedeki **kırsal ve kentsel alanlarda**; ekonomik, sosyal, kültürel kalkınmaya katkı sağlayacak fikirleri destekliyoruz. Bu fikirlerin hayata geçirilmesi için gereken **teknik ve mali destekleri** yürütmekteyiz.

2018 Yılı Mali Destek Programları çerçevesinde kar amacı gütmeyen kurum ve kuruluşlara yönelik olarak "Ekonomik Altyapının Geliştirilmesi" ve "Kentsel Yaşam Kalitesinin İyileştirilmesi" Mali Destek Programları kapsamında toplamda **40 Milyon TL tutarında** hibe desteği programına çıkmıştır.

DİKA DESTEĞİ

Başvuru Alma
Bilgilendirme
Yönlendirme
Ücretsiz danışmanlık
Teşvik Başvurusu alma
Teşvik Kapama
Resmi dairelerde sorun çözme
Süreç tikanıklıklarını giderme
Süreç Hızlandırma
Evrak Takibi

YATIRIM TEŞVİK DESTEĞİ

KDV İstisnası
Yatırım Yeri Tahsisi
Gümrük Vergisi Muafiyeti
Gelir Vergisi Stopajı Desteği
Vergi İndirimi
Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteği
Sigorta Primi Desteği
KDV İadesi
Faiz Desteği

DESTEK VEREN KURUM VE KURULUŞLAR

Ekonomi Bakanlığı destekleri
KOSGEB
TOKİ
Kalkınma Bakanlığı destekleri
Türkiye Sınai Kalkınma Bankası
Eximbank Kredi ve Destekleri
Avrupa Yatırım Bankası Destekleri
Dünya Bankası
Avrupa Konseyi Kalkınma Bankası
Yatırım Kredisi veren Bankalar (Kredi Garanti Fonu)
Gümrük ve Ticaret Bakanlığı
Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı
Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
Kültür ve Turizm Bakanlığı
Tübitak
Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı Destekleri
Başbakanlık Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı
Gıda, Tarım, Hayvancılık Bakanlığı
Teskomb (Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Kredi ve Kefalet Kooperatifi Birlikleri Merkezi Birliği)
Ziraat Bankası
Türkiye Tarım Kredi Kooperatifleri
DİKA-Mali ve Teknik Destekler
Mardin Yatırım Destek Ofisi

NELER YAPIYORUZ

Bugüne kadar kobilere ve küçük ölçekli altyapılara gereken ekonomik teşvikleri mali destek programlarıyla yürüttük. Bölge halkının girişimci yönünü canlandırmak için; gerek ajans olarak, gerekse ilgili kurumlarla işbirliği ve koordinasyon sağlayarak, bu yönde yürüttüğümüz faaliyetlerle girişimciliği desteklemeye öncelik verdik.

Örneğin KOSGEB işbirliği ile Girişimcilik Eğitimleri yürütüyoruz. Bu eğitimler sonunda katılımcılara sertifika veriyoruz. Böylece Mardin halkına iş kurma fırsatı tanıyoruz.

KADIN İSTİHDAMI

Ajans olarak desteklediğimiz kobi projelerinde, istihdam her zaman öncelikli amacımız oldu. Kadın istihdamı önceliklerimiz arasında.

Mardin Gıda Analiz Ve Ticaret Kapasitesinin Geliştirilmesi Projesi

1.Bileşen: Kızıltepe Yeni Hizmet Binası

2.Bileşen: Teknik Kapasite

- Modern Gıda Laboratuvarı Kurulması
- Müzayede Salonu ve Elektronik Satış Sisteminin Kurulması
- Eğitim Salonları ve Konferans Salonunun Kurulması
- Dış ticaret Destek Merkezinin kurulması

3.Bileşen: Kurumsal Kapasite

- Eğitim Faaliyetleri (İş Güvenliği - Dış Ticaret – Laboratuvar - Müzayede Sistemi - Lisanslı Depoculuk)

-Laboratuvar Akreditasyonu -Yetkili Sınıflandırıcı Belgesi Alımı

4. Bileşen: Görünürlük

Projenin bütçesi 10 milyon TL (Ajans desteği 4 milyon TL)

Mardin Tasarım ve İnovasyon Merkezi

Proje Kapsamında Yapılacaklar

Tasarım atölyesi

İmalat atölyeleri

Artuklu Belediyesi ile yürütülen projenin bütçesi 2,6 milyon TL

Ajans desteği 2,3 milyon TL

Mardin Organize Sanayi Bölgesi

Her mali destek programımızda Mardin Organize Sanayi Bölgemize yönelik proje desteğimiz oldu. Bu yılki programımızda yine iki proje gündemde.

- Mardin OSB Bilişim Sisteminin Entegrasyonu
- Mardin OSB Güvenlik Sisteminin Oluşturulması

Ayrıca 2017 yılında tasarladığımız Mardin OSB Enerji Verimliliđi güdümlü projesini bu yıl uygulamayı hedefliyoruz.

GENÇ NÜFUSU İSTİHDAM ETMEK

Bölgemizde **genç nüfusu istihdam etmek** ve yerli üretimin bir parçası yapmak öncelikli amaçlarımızdan biridir. Bu amaç doğrultusunda **Mardin Genç Girişimci Merkezi** projemiz bakanlığımız tarafından uygun görüldü. 2018 yılı içerisinde fizibilite çalışmalarını tamamlayıp merkezimizi faal hale getirmeyi planlıyoruz.

Bu merkez, yeni girişimciler için mali desteklerin etkili kullanımını aktaran, aynı zamanda gençlerin girişimci yönlerini teşvik edecektir. Merkezimiz sayesinde bölgemizdeki girişimci gençlerimizin potansiyelini doğru bir şekilde yönlendirerek yerli üretime katkı sağlamayı amaçlıyoruz.

ÇAĞRI MERKEZİ

Ajans olarak Mardin'de bir çağrı merkezi kurulmasına öncülük ettik. Çağrı Merkezi için başvurular alırken ajansımıza binlerce genç başvuru yaptı. Mardin'de genç nüfus arasında istihdamın ne kadar gerekli olduğunu bu örnekten görebiliyoruz. Çağrı Merkezi sayesinde 1000 kişiye iş olanağı sunduk.

Çalışacak kişiler bir süredir ajansımızda eğitimlerini görüyoruz. 1 ay içerisinde bu eğitimler tamamlanacak. Binanın inşaatı da sürüyor. Yakın zamanda bitecek ve Çağrı Merkezi çalışmaya başlayacak.

TRC3 Bölgesi'nde Genç İstihdamının Desteklenmesi Projesi

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Eğitim, İstihdam ve Sosyal Yapı Sektörel Operasyonel Programı (IPA II/EESPSOP)'na sunulan 'TRC3 Bölgesi'nde Genç İstihdamının Desteklenmesi Projesi' nin müzkere süreci sürmektedir. Mardin Artuklu, Batman, Siirt ve Şırnak Üniversiteleri proje ortaklarıdır.

Projenin Operasyon Tanımlama Belgesi (OTB) tamamlanarak 18.07.2017 tarihi itibarıyla destekleyici belgelerle AB Delegasyonuna sunulmuştur. AB Delegasyonundan gelecek yorumlara göre proje süreci sürdürülecektir. 2018 yılı ilk çeyreği içinde sözleşme imzalanması hedeflenmektedir.

TELKARİ

Ajansımızın yakın zamanda destekleyeceği projelerden biri **Midyat Telkari Tasarım ve Uygulama Merkezi'dir**.

Amaçlarımız:

- Köklü bir geçmişe sahip olan Telkari sanatını yaşatmaya devam etmek
- Bölge kültürünü korumak ve sürdürmek

Midyat Kaymakamlığı ile yürütülen projenin bütçesi 3,5 milyon TL

Ajans desteği 3,2 milyon TL

KASIMIYE MEDRESESİ

Kasımiye Medresesi El Cezeri Bilim Merkezi

Cizreli bilim insanı El Cezeri, yaptığı çalışmalarla kendi döneminin çok ilerisinde düşünebilen, yenilikçi biri olmuştur. Sibernetiğin ilk adımlarını atmış, çalışan ilk robotu 12. yüzyılda yapmayı başarmıştır. 50'den fazla makine tasarlayan Cezeri, bölgemizin en önemli değerlerinden biridir. Bu projeye birlikte hem Kasımiye Medresesi bir restorasyon geçirecek. Bu ay sonuna kadar projemizin fizibilite çalışmasını tamamlayıp, restorasyona başlamayı hedefliyoruz.

Projeyle birlikte;

- Turizme katkı sağlayacak.
- Kasımiye Medresesi'ne ilgi artacak.
- Merkezde çalışan istihdamı sağlanacak.
- İlginin çekilmesiyle çevredeki esnafa dolaylı yoldan katkı sağlanmış olacak.

EĞİTİM KALKINMANIN DOĞRUDAN BİR UNSURUDUR diyen,

Mardin Artuklu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğretim Üyesi ve TOBB/TEPAV ve Mardin İli/İlçeleri Oda/Borsa Akademik Danışmanı Doç Dr. Mehmet Behzat EKİNCİ, istihdamın eğitimle ilişkisini akademik bir dille ele alıp Mardin için özetlemeye çalıştı.

Hemen belirtmek isterim ki burada dile getireceğim hususlar mensubu olduğum kurum(lar)un resmî görüşü olarak değerlendirilmemelidir.

Dünya Bankası Eğitim Direktörü Jamil Salmi tarafından 2009 yılında hazırlanan Dünya Çapında Üniversite Kurmanın Zorluğu (The Challenge of Establishing World Class Universities) isimli raporda, gelişmekte olan ülke (GOÜ) üniversitelerinin, yüksek meblağlı bütçe tahsisleriyle dünya çapında üniversite olma hedefi yerine kaynaklarını, bilgilerini ve birikimlerini buldukları bölgelerin kalkınmasına sarf etmelerinin daha mâkul olduğu belirtilmektedir.

Doğrusu, her ülkedeki üniversitelerin dünya çapında birer okul hâline gelmesi zaten beklenemez. Çünkü böylesi bir hedefe ulaşmak gerçekten de çok yüksek meblağlı bütçeleri gerektirir. Dolayısıyla, Raporda da belirtildiği üzere, söz konusu üniversitelerin imkânlarını bölgesel kalkınmaya sarf etmeleri daha doğru görünmektedir. Bu çerçevede, Mardin Artuklu Üniversitesi'nin de (MAÜ) bu yönde faaliyetler icra ettiği ifade edilebilir.

Üniversitelerin bölgesel kalkınmaya katkı sağlamaları, buldukları bölgelerde mevcut olan kurumlarla sağlayacakları işbirlikleriyle mümkün olacaktır. Bu çerçevede üniversiteler; ziraat-sanayi-ticaret odaları/borsaları, kalkınma ajansları ve ilgili kamu/özel/karma nitelikli kuruluşlar, meslekî ve diğer sivil toplum kuruluşları ile yoğun bir dirsek temasına girmelidir.

Büyüme, üretimdeki artışı ifade etmekle beraber; kalkınma kavramı sosyo-ekonomik, kültürel vb. alanlardaki gelişimi ifade eder. Fakat burada gözden kaçırılmaması gereken nokta şudur. Kalkınmanın kaynakları, aynı zamanda daha fazla büyümeye imkân sağlar. Dolayısıyla bu kaynaklardan biri olarak 'eğitim'in bu süreçte önemli bir payının olduğu ifade edilebilir. Bu çerçevede, bir eğitim kurumu olan Üniversite de bu süreçte merkezî bir rol almaktadır. Yani eğitim faaliyeti, kalkınmaya doğrudan pozitif bir etkide bulunmaktadır ve bir eğitim kurumu olarak Üniversite de doğrudan ve/ya dolaylı biçimde kalkınma amaçlı/odaklı faaliyetler icra eden bir kurum pozisyonunda bulunmaktadır.

İktisadî büyüme/kalkınma kavramları, bu çerçevede makro büyüklüklerle ilgilidir. Yani mesela istihdamla ilgilidir, yatırımla ilgilidir, üretimle ilgilidir vb. Dolayısıyla Üniversitenin, icra ettiği

faaliyetlerle doğrudan ve/ya dolaylı biçimde bu büyüklüklere etkide bulunduğu ifade edilebilir. Burada, MAÜ'nün bu hedefe odaklı bir eğitim kurumu olma yönünde çaba sarf ettiğini ifade etmek mümkündür.

Bu çerçevede, Mardin'de istihdam ve yatırım sorunlarına ilişkin tekliflerde bulunabilmek amacıyla öncelikle çeşitli verileri sunmakta fayda vardır. Bu amaçla Türkiye'nin, Dicle Bölgesi'nin ve Mardin'in işsizlik verileri Tablo 1'de ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1: Türkiye'de ve Dicle Bölgesi'nde İşsizlik Verileri (2014-15)

	İşsizlik Oranları (%)			
	Toplam		15-24 Yaş	
	2014	2015	2014	2015
Türkiye	9.9	10.3	17.8	18.5
Dicle (TRC3) Bölgesi	24.0	24.4	33.1	35.3

Kaynak: Erçin, Murat (2017), "TRC3 Bölgesinde Genç İstihdamının Desteklenmesi Operasyonu", Sunum, DİKA Dış İlişkiler ve Fonlar Birimi, Mardin.

2014-15 verileri incelendiğinde, Türkiye'deki işsizlik oranlarının Dicle Bölgesi'ne yansımaları daha yüksek seviyelerdedir. Nitekim, mesela 2015'te Türkiye'nin genel işsizlik oranı %10.3 iken, Bölgedeki oran %24.4'tür. Genç nüfustaki işsizlik de yine benzer şekilde yüksektir.

Tablo 2: Mardin'de İşsizlik Oranları (2012-13)

	İşsizlik Oranları (%)	
	2012	2013
Türkiye	9.2	9.7
Mardin	20.9	20.6

Kaynaklar:

TÜİK (2017), "İl Bazında Temel İşgücü Göstergeleri", <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist>, 14 Mart.

TÜİK (2017), "İşgücü İstatistikleri", http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1007, 14 Mart.

Özel olarak Mardin'e bakıldığında tablo değişmemektedir. 2012-13 istatistiklerine göre, Mardin'deki işsizlik yine genel oranın iki katından fazladır. 2013'te Türkiye'deki işsizlik oranı %9.7 iken Mardin'de bu oran %20.6 olarak gerçekleşmiştir. Yani Dicle Bölgesi'nin ve Mardin'in ciddi bir işsizlik sorunu vardır ve bu oranlar genç nüfus açısından daha vahim seviyelerdedir.

Mardin'de iş piyasası ile ilgili önemli bir sorunun var olduğu da ifade edilebilir. Bu, aranan ve sunulan işlerle ilişkindir.

Tablo 3: Mardin'de Mevcut ve Aranılan Meslekler

No	Meslekler
1	Makineci (dikiş)
2	Overlok Makinesi Operatörü
3	Muhasebeci
4	İnşaat Elemanları Kalıpcısı (elle)
5	Model Makineci (dokuma, hazır giyim ve ev tekstili)
6	Hemşire
7	Tır-Çekici Şoförü
8	Şoför (yük taşıma)
9	Ebe
10	Beden İşçisi (inşaat)

Kaynak: Mardin İşkur İl Müdürlüğü, 2017.

Mardin'deki işgücü arzı ve talebi arasında bir uyumsuzluk vardır. Yani işgücü arz edenlerin aradığı ve işgücü talep edenlerin aradığı meslekler arasındaki ilişki zayıftır. Bu da söz konusu açığın giderilmesine yönelik çabaların gereğine işaret etmektedir.

Şimdi de Mardin'in çeşitli alanlarda Türkiye'de iller arasındaki sıralama bilgilerine bakalım. Tablo 4'te buna ilişkin veriler yer almaktadır.

Tablo 4: Mardin'in İllerarası Rekabetçilik Endeksi Sıralama Bilgileri (2009-14) (sıra)

Endeks	09-10	10-11	11-12	12-13	13-14
Rekabetçilik Endeksi Genel İl Sırası	79	74	76	76	76
- Beşerî Sermaye Alt Endeksi	78	78	80	79	80
- Yenilikçilik Alt Endeksi	58	59	59	57	63
- Üretim ve Ticaret Alt Endeks	69	63	70	78	78

Kaynak: URAK, Deloitte Türkiye (2016), İllerarası Rekabetçilik Endeksi 2013-2014, İstanbul.

Mardin'in 'İllerarası Rekabetçilik Endeksi' genel sırası, 2013-14 itibarıyla 76'dır. Bu genel değer içinde en fazla katkıya sahip olan alt endeks ilin 'yenilikçilik' yapısıdır. Bunu 76.sıra ile ilin 'yaşanabilirlik' yapısı takip etmektedir. En sonda gelen ise ilin 'beşerî sermaye' yapısıdır. Bu açıdan Mardin, 81 il arasında sekseninci sırada yer almaktadır (Urfa 79., Şırnak 81.).

Aslında hemen hepsi bir biçimde ilgili olmakla beraber, alt endeksler arasında yer alan 'Beşerî Sermaye Alt Endeksi' eğitim olgusuyla doğrudan ilgilidir. Yani bu alan, bir eğitim kurumu olarak Üniversiteyi de ilgilendirmektedir.

Peki MAÜ, kendi kapasitesi çerçevesinde istihdam sorununun giderilebilmesine katkı sağlayabilmek için ne tür eğitim faaliyetler icra etmektedir? Buna ikili bir cevap vermek mümkündür:

1. MAÜ'ye katkılar
2. MAÜ'nün katkıları

MAÜ'ye katkılar çerçevesinde öğrencilere dışarıdan destek sağlanması hedeflenmektedir. Bu çerçevede, teorik bilgi ile mücehhez olan öğrencilerin pratik hayata dair bilgi edinmeleri ve mezuniyet öncesinde iş hayatı hakkında daha çerçeveli bilgi edinebilmeleri amaçlanmaktadır. Böylece farklı kesimlerden davet edilen kişiler, bilgilerini ve tecrübelerini öğrencilerle paylaşmaktadırlar. Şu ana kadar öğrencilere gerçekleştirilen bazı sunumlara dair bilgiler şöyledir:

- Kariyer Yönetimi Dersine İş ve Akademi Dünyasından Katkı
- Kent Ekonomisi Dersine Farklı Kesimlerden Konuşmacılar
- Odalardan/Borsalardan Üniversitede Bilgi-Tecrübe Paylaşımı
- Diyarbakır Ticaret ve Sanayi Odası ile AB Bilgilendirme Semineri
- Mardin İşkur'dan Meslek Seçimi ve İş Arama Becerileri Semineri
- Proje Döngü Yönetimi Eğitimleri

MAÜ'nün katkıları çerçevesinde ise akademisyenlerin çeşitli kurumlarda düzenlediği eğitim programlarından bahsedilebilir. Bu amaçla MAÜ akademisyenlerinin icra ettiği bazı programlara ilişkin bilgiler şöyledir:

- Odalarda/Borsalarda Uygulamalı Girişimcilik Programları
- Çeşitli Kurumlarda KOSGEB Destekli Kurslar

Ayrıca, yine MAÜSEM (MAÜ Sürekli Eğitim Merkezi) vasıtasıyla farklı konularda eğitim programları organize edilmektedir. Bu amaçla icra edilen bazı seminerlere ilişkin bilgiler şöyledir:

- Dış Ticaret
- Etkili Liderlik-Takım Çalışması
- Stres Yönetimi
- Problem Çözme-Karar Verme

Bu bilgilerden sonra şimdi de özel olarak eğitime dair birtakım teklifler sıralayalım:

- Mardin'de işgücü piyasasında arz-talep uyumsuzluğunun giderilmesi için ilave eğitim programlarına ihtiyaç vardır. Bu çerçevede, başta eğitim kurumları olmak üzere kamu/özel/karma nitelikli kuruluşların, meslekî teşekküllerin ve STK'ların bir Koordinasyon Kurulu oluşturmak suretiyle ihtiyaca yönelik eğitim programları organize etmesi beklenmektedir.
- Mardin'in 'İllerarası Rekabetçilik Endeksi' genel sırası gerilerdedir. Bunda en önemli katkıya sahip alt unsur 'Beşerî Sermaye Alt Endeksi' olup bu da eğitim olgusuyla doğrudan ilgilidir. Bu çerçevede, şehrin beşerî sermaye yapısının geliştirilmesi için başta Üniversite olmak üzere diğer kademelerdeki tüm eğitim kurumlarının programlarını bunu yükseltilere çıkaracak şekilde dizayn etmesi beklenmektedir.
- MAÜ öğrencilerine teorik bilgiye ilaveten pratik bilgi edinebilmelerine yönelik programların sayısı artırılmasında fayda vardır. Bu hususta kamu/özel/karma nitelikli kuruluşlar, meslekî teşekküller ve STK'lar ile işbirliğine devam edilebilir.
- MAÜ akademisyenlerinin çeşitli kurumlarda düzenlediği eğitim programlarının sayısının ve konusunun artırılmasında fayda vardır.

Nihai olarak 'istihdam, yatırım ve eğitim' ilişkisi çerçevesinde ilave bazı tekliflerimizi sıralayarak sunumuzu tamamlayalım:

- 1) Mardin'deki üreticiler ve istihdam meselesi
Mardin'in istihdamına olumlu katkıda bulunabilmek maksadıyla yerli kaynağın eğitilmesine özel önem verilmesi ve üreticilerin istihdamda bu kaynakları kullanması büyük önem taşımaktadır. Yabancı kaynağın kullanılmasında herhangi bir sorun yoktur ama yerli kaynağın kullanımına öncelik verilmesinde fayda vardır.
- 2) Mardin'deki tüketiciler ve istihdam meselesi
Yine istihdama ve üretime olumlu katkı için tüketicilerin yerli malları/hizmetleri tercih etmesi önem taşımaktadır. Sadece örnek olarak belirtmek gerekirse; mesela Mardin'de üretilen mercimek, bulgur, makarna vb. ürünleri tercih etmek şehrin iktisadî gelişimi açısından önemlidir. Yabancı ürünleri tercihte bir sorun yoktur ama önceliğin yerli ürünlere verilmesinde fayda vardır.
- 3) Mardin'deki yatırımcılar ve istihdam meselesi
Mardin'deki yatırımcılar, yatırım yaparken önceliği kendi şehirlerine verilerse bunun istihdama ve üretime katkısının olumlu olacağı aşikârdır. Başka şehirlere yatırım yapmakta bir sorun yoktur ama önceliğin Mardin'e verilmesinde fayda vardır. Bu hususta Antep ve Kayseri modelleri örnek alınabilir.
- 4) Mardin'deki kurumlar ve istihdam meselesi
Mardin'de kişiler ve kurumlar kalkınma ajanslarıyla vb. kuruluşlarla çok sayıda proje hazırlamaktadır. Projelerde yerli kaynakların tercihinde fayda vardır. Bu çerçevede, mal/hizmet tedarikinde bütçenin ne kadarlık kısmı şehirde kalırsa yatırıma, istihdama ve üretime olumlu katkısı o derecede fazla olabilecektir.

İstihdam, işsizlik denince Mehmet Ali TUTAŞI'yı dinledik. Bir dinledik bin ah işittik. Çok dertli, çok dolu bu konuda Mardin Ticaret ve Sanayi Odası Başkanı Sayın TUTAŞI. Özetle söyledikleri şunlar:

İşsizliği nasıl önleriz, Nasıl iş imkânı sağlarız, olanak sağlarız diye düşünmek lazım ve hayatımızın önemli bir bölümünü de bu kapsıyor. Emin olun günde 15 saat çalışıyorsak 10 saatimiz dostlarımızın, arkadaşlarımızın çocuklarına iş imkânı sağlamak için çaba harcamakla geçiyor. Arkadaşlarımızın %80i kızına, oğluna iş bulma umuduyla geliyorlar bize. Bizim imkânlarımız da kısıtlı ve burada İş-kur müdürüm var. İşçiye nasıl iş imkânı sağlarız, nasıl istihdam sağlarız birlikte düşünüyoruz. Fakat bizim özel sektör olarak, özel sanayici olarak olanaklarımız belli. Yani bin kişiden ancak 50 kişiye iş imkânı sağlayabiliriz, başka imkânlarımız yok. O da tesisler kurulduğu zaman, yatırım yapıldığı zaman bu imkânı sağlayabiliriz.

Güneydoğunun geneli işsizdir. Genç nüfus çok, işsizlik had safhada, fakirlik had safhadadır. Bu neyi getiriyor arkasından? Terörü getiriyor, gayrimeşruyu getiriyor, yeraltına inen insanları getiriyor, insanları kanunsuz iş yapmaya zorluyor. Yani iyi bir ortam bulamıyoruz maalesef. Yine de bizim gençlerimizin fazla suça yönelmemesi aile içinde verdiğimiz disiplinden oluyor.

Şimdi işsizlik diyoruz. Türkiye geneli %10-11 diye veriliyor. İnanın Mardin'de %45'tir en az genç nüfus arasında işsizlik. Bunu önlemek için ne yapmamız lazım? Bu işsizlik, bu fakirlik insanı kötülüğe iter, her türlü suça iter. Ne yapabiliriz burada? Elimizden geldiğince iş, istihdam sağlamaya yönelik, iş olanakları arıyoruz. Bu durum sadece özel sektörün göstereceği çabayla aşılacak gibi değil. Hükümetin bu anlamda daha çok yardımcı olması gerekmektedir.

1990'lı yıllarda köy boşaltmalar oldu. Köylüler merasını tarlasını, hayvancılığını bırakıp şehre göç etmek zorunda kaldı. Geçen senelerde Cizre'de, Nusaybin'de, Diyarbakır'da olan olayların ana sebebi budur. Adam köyünden çıkmış gelmiş üç-beş ay birikimini harcıyor, bu arada okula gidemiyor, eğitim alamıyor, iş bulamıyor, çalışacak ortam bulamıyor, kendi çabasıyla bir şeyler yapmaya çalışıyor ve isyankâr oluyor. Diyarbakır'ın nüfusu 90'lı yıllarda çok iyi hatırlıyorum 120 bin idi. Kısa sürede bir milyona ulaştı. Nusaybin'imiz öyle, Cizre'miz öyle. Bunlar sakın ilçelerimizdi. Noldu da sosyal denge bozuldu? Sebebi işsizlik, istihdam olmayıdır.

1. Organize de 6-7 bin işçi istihdam ediyoruz, yetmediği için 2. Organizeyi kuruyoruz. O da inşallah bu sene faaliyete geçecek. Burada da 5 bin, 10 bin işçiye iş imkânı sağlarsak ne mutlu bize. Fakat şuna inanın ki bizim sıkıntılarımız çok büyük. İş imkânı, iş kurma, sanayiye yönelme, istihdama yönelme konusunda zorluklar çekiyoruz. Bu konuda çok büyük çabalar harcıyoruz. Yani işsizlik %45'in üzerinde olduğu bir ilde ne yapabiliriz? Azalttıkça azaltmaya çalışıyoruz.

Yatırım olanaklarına bakalım. Bakın TRC3 bölgesindeyiz, teşvikler alıyoruz. Son zamanlarda bu illerdeki olanaklar başka illere de verilmeye başlandı. En son Malatya ilimize de verildi. Düşünün Malatya'da bu imkânlar varsa kim Mardin'e, Diyarbakır'a gelir yatırım yapar? Malatya'ya değil de, hükümetimizin dikkatini daha bir bu bölgeye vermesi, çaba harcaması lazım.

GAP Projesini senelerdir bekliyoruz, sulama kanallarımızı bekliyoruz, maalesef yok. GAP projesi bizim için niye önemliydi? Elektrik sıkıntılarından kurtuluruz, elektrik kesilmelerinden kurtuluruz, bu sulamayı o zaman DSİ yapar, o da parayla yapar ama bu kadar sıkıntıyı çekmeyiz. Eğer öyle olursa istihdam, tarım, sanayi gelişir, tarım, sanayi gelişirse işsizlik daha azalmış olur. Dolayısıyla bu bölgede sıkıntılarımız büyük. Güllük güllüştürme göstermeyelim.

Mardin denince turizm önemlidir. Turizm sektöründen ekmek yiyen insan çoktur. Mardin de böyle olduğunu düşünebiliriz. Ancak bölgede yaşanan olumsuzlukların artmasıyla birlikte bu sektör büyük ölçüde gerileme yaşamıştır.

Bunu en güzel örneğiyle turizmci Aziz Devrimci anlatıyor:

Yatırımcılar şikâyetçi olurlar, biz yatırım yaptık karşılığını alamıyoruz diye. Yatırımcının karşılığını alamama durumu hakikaten olumsuzluğa umutsuzluğa yol açıyor. Umutsuz olduğunuz zaman başka bir yatırımcı sizden etkileniyor. Umutsuz olma hali ortaya çıkıyor. Öncelikle yalnız kalıyorsunuz. Yaptığınız yatırımlarda siz istihdam konusunda kalifiye eleman bulmakta zorlanıyorsunuz. Bunun yanında umut pazarını elinizde tutmakta zorlanıyorsunuz. Bir kalite oturtmak ve markalaşma üzerine yaptığınız çalışmalarda öylesine muallakta etkileniyorsunuz. Yatırımınızın yol alabilmesi için sizin yerelden çok ulusal halka kaymanız gerekirken yerelde de bulmakta zorlanıyorsunuz.

Öncelikle yatırımcının eğitilmesi gerekiyor. Yatırımcının yatırım yapacağı sahayı seçerken ya da üreteceği ürünü sunmak istediği kesimi iyi bilmesi gerekir. Huzur istikrarının olmayışı, ekonomik istikrarsızlığın oluşu moralinizi bozuyor. Motiveniz kayboluyor. Yatırımcı çekinip vazgeçebiliyor. Yatırımcı yatırım kararını verdiği anda bunun eğitimini alması gerekir.

Üniversitenin biz yatırımcıları eğitmesi lazım. Onun için birtakım kurslar, vs. verilmeli. Bölgemiz hangisine müsait onu kendimiz söylememiz lazım. Benim sektörüm turizm. Turizm bu bölgeye en hassas sektör. Bu mutsuzluk ortamında turizm durağan ve turizm yatırımcılarının çok sabırlı olması gerekir. Maddi anlamda güçlü ve ayakta durması gerekiyor.

Bizim için en önemli şey bölgesel koşullar. Bölgesel koşullar bizim rahat hareket etmemizi engelliyor. Bizim temennimiz bu bölgesel mutsuzluk ortamının artık huzur istikrar kazanması.

Halkın eğitilmesi gerekiyor. Esnafımızla birtakım sıkıntılarımız var. Esnafın istikrarsız fiyat ve davranış biçimlerinin, gelen turistleri rahatsız ettiğini görüyoruz. Kendimiz sorgulamamız lazım. Ne kadar samimiyiz. Başarıyı hazmedemiyoruz. Turizmde bir otel dolduğu zaman diğeri dolmadığı vakit öbürü öbürünü karalamaya başlıyor. Müşterimizi ele geçirmek için hoş olmayan yöntemler uyguluyoruz. Ve sektör baltalanıyor. Dünyaca ünlü bu şehrin bir Barcelona ayarına, bir Toledo ayarına gelmemesi için hiçbir sebep yok. Bunu huzur istikrarını sağladığımız varsayımıyla söylüyorum. Büyük bir potansiyele sahibiz ve bu tüm turizmcilere yetecek kadardır. Buna üniversitenin, DİKA'nın katkısı lazım.

Nusaybin olaylarının başlangıcıyla, Suriye savaşıyla biz turisti görmez olduk. Tesislerimiz şu an kapalı, atıl durumda. Ne zaman açabiliriz fazla öngörümüz yok. Tabi mağdur oluyorsunuz. Banka, vergi dairesi, sigorta, her taraftan abluka altına alınmış durumdayız. Sizin savaş ortamında mı yoksa Antalya'da mı olduğunuza bakmadan bunları yerine getirmenizi istiyorlar. Ticari hayatımız bitti. Ticari hayatınız bitince herhangi bir girişimde bulunmak istemiyorsunuz, yatırım yapmaktan soğuyorsunuz. Yatırım yapınca şimdi bu hale mi düşeceğiz olgusu çıkıyor ortaya. Nerden tutsanız bir sıkıntı var.

06.04.2018

duygusucuka@hotmail.com

